

F. PALNAK:

Jež-dirkač.

(Po narodnih.)

I.

Jež-dirkač? Ho, ho, dirkač, dirkač, pa še kakšen! Le poslušajte!

Čepi tam ježek na parobku in gleda proti polju, kjer baš brusi zajec svoje dolge pete iz kmetičevega zelnika. Glega in gleda, kako jo ubira naravnost proti njemu. Tudi zajec ugleda ježa, pa se mu zazdi, kakor da leži nekakšen posmeh na ježevem obrazu. Ali se posmehuje njemu? Jež njemu? Že tako jezen, da jo je moral odkuriti iz zelnika, kjer je objedal sladko glavico, ga podžge ježev posmeh še bolj. Naravnost pred njim se ustavi in se zadere:

»Kaj gledaš, a? Komu se pa smeješ, a? Znabiti meni, a?«

Jež na to:

»Kaj se jeziš? Gledam pač, kako bežiš. Mislim sem, da znaš hitreje teči, pa vidim, da si zakasnelec. Saj sem videl kmetiča, ki je vrgel oklešček za teboj; komaj za tvoj repek je manjkalo, pa bi te zadel.«

Na, ta je pa za zajca vendarle malo prehuda! On da ne zna teči? In kdo mu to pravi? Kdo se mu to upa reči? Takle jež, ki čepi pri tleh in ga še nihče ni videl, da bi pošteno skočil!? Ho, ho — vzlic jezi bi se bil zajec skoraj zasmel, pa se ni; ker pa take klevete vendar ne more požreti tebi nič meni nič, se zamisli in pozove ježa kar na mestu, naj se poizkusita, kdo zna hitreje teči.

Dobro.

In tako se zmenita, da se jutri na vsežgodaj znajdeta tam za dolgim kmetičevim strniščem in se poizkušata vse dopoldne: kdor večkrat preteče strnišče od konca do kraja in se pri tem ne upeha, obvelja za najboljšega dirkača.

Tako se zmenita in gresta vsak svojo pot: zajec potolažen sam pri sebi, ker svest si zmage, jež pa — hm, ni mu baš lahko pri srcu. Res se je posmehoval zajcu, res ga je izzival, a skraja ni niti pomislil, kaj bi vse moglo biti iz tega. Zdaj se seveda ne more več izmuzniti, a kadar se spomni na zajca, na njegove dolge krake in na njegove skoke — ne, ne, prav nič lahko mu ni pri srcu.

Domov pride prav zaskrbljen, in ko ga mati ježevka povpraša, kaj mu je, ji prav skesano pove, kako se je posmehoval zajcu in kako ga je izzival in kakšne sitnosti da ima zdaj od tega.

»Prav ti je!« mu zabrusi mati, ga pošteno ošteje za njegovo prešernost in še pravi: »Le brusi zdaj pete z zajcem! — Oh, saj pravim; same skrbi so s teboj! Prav privoščila bi ti, da te zajec premlati, ne samo prekosi, ti seme ti!« Takole ga obdela pa vzdihne: »Oh, če bi ne bil jež!« Saj to pa je ravno tisto: ježeva mati je kar spoznala, da tu ne gre le za čast njenega neugnanca, marveč za čast in slavo ježevega rodu! To čast — pa je sklenila — da mora rešiti. Zato je mislila in premislila — na koncu koncev pa skleneta z ježem za drugi dan ukano.

Drugo jutro pridirja zajec na vsežgodaj na konec strnišča. Jež je že tam.

»Zdaj pa le na tek!« pravi zajec: »nič ne izgublajva besed. Kakor sva se domenila, tako bodi: Dirjajva po strnišču gor in dol, in kdor ga preide večkrat in se ne upeha, ta zmaga.«

»Dobro,« odvrne jež, pa si ne more kaj, da ne bi oplazil zajca z besedo: »Kar začniva, da vidimo, za kom bodo bolj zaostajale pete!«

»Ha, ha,« se zasmije zajec, ne reče pa nobene. Kar nategne se, povese ušesa in izbulji oči, pa zdrvi, kakor bi ga veter nosil.

Kaj kmalu se ustavi na drugem koncu strnišča, se obrne in zakliče:

»No, ježek, zbadljivec, kje si?«

»Kar tukaj,« se oglasi jež poleg njega in še pravi: »Glej ga, zajca dolgo-petega! Kaj le tako zaostajaš, da te moram še čakati?«

Huje zbodejo zajca te besede kakor bi ga mogel zboosti jež s svojimi bodicami. Pa pogoltne jezo in odvrne: »Hajdi, teciva drugič!«

In spet se zaleti in zdrvi preko strnišča, pa glej — še ni prav na koncu, že vidi, kako ga jež zopet čaka. Pogleda debelo, kakor zna pogledati samo zajec, vendar ne reče besede; kar obrne se in zdirja nazaj, a glej — na drugem koncu že zopet jež.

»Hm, kako je to?« se začudi zajec. »Tu jež, tam jež — saj vendar bežim, kolikor morem.« Prav nič pravdansko se to ne zdi zajcu, vendar ne pomisli na ukano. Obrne se in zdirja spet nazaj, pa naj se je naprezal in natezal še toliko, kadarkoli je došel do konca strnišča, je našel tam ježa.

Tako naprej in naprej. Kdo bi štel, kolikokrat je bilo pretečeno strnišče, zakaj solnce je stalo že visoko in zajcu je bilo že pošteno vroče v njegovem kožuhi. Čutil je, da ne zdrži več dolgo, a jeza ga je prevzela vsakokrat, kadar je došel na konec strnišča in ugledal tam ježa, kako čepi, nič ugret, nič zasopljen, nič upehan; in jeza ga je gonila in gonila, dokler se proti poldnevu ves izmučen ni zgrudil poleg ježa, ki ga je že zopet mirno čakal na koncu strnišča.

»Ne morem več,« vzdihne zajec.

»Ne moreš?« pravi jež, »jaz pa bi še lahko. Tak vidiš zdaj, da znam bolje teči kakor ti?«

»Res je,« se komaj odzove zajec, tako je ves brez sape.

»In da sem boljši dirkač ko ti?« nadaljuje jež.

»Boljši,« sopiha zajec.

»Tako. Zdaj zbogom in pojdi ter razglasi vsepovsod, da sem te premagal v teku. Drugič pa se ne spuščaj več z ježem v dirko!«

To rekši se odpravi jež po strnišču, kjer ga je na drugem koncu čakala mati ježevka. Veselo se zakrohočeta in se smejeta ubogemu zajcu, ki je vse dopoldne tekal od ježa k ježevki in od te nazaj k ježu; ta dva sta čepela vsak na svojem koncu strnišča, zajec pa je mislil, da dirka kar z enim ježem. Taka je bila ukana, ki jo je bila naumila ježeva mati za čast ježevskega rodu; in zdaj sta se jež in njegova mati veselila svoje ukane in se prevzemala v časti, zakaj zajec je res raznesel vsepovsod glas, da je jež najboljši dirkač med živalmi.

II.

Jež najboljši dirkač?

Živali so čule to vest, a vse je niso mogle verjeti. Nikakor je ni mogla verjeti srna, tako ponosna na svoje vitke noge in svoje brze, drzne skoke. Zato se odpravi k ježu samemu. Najde ga, ko sedi na bregu, pa ga pobara kar naravnost:

»Jež, kaj je res, da si ti najboljši dirkač med živalmi?«

»Pravijo,« se potuhne jež.

»Pa kako in kako?« zvedavo izprašuje srna.

»No, tako in tako,« odgovarja jež; ker mu pa le ni dalo, da bi kar zamolčal svojo slavo, pove srni vse na drobno, kako sta se dala z zajcem tam na strnišču. Le tega ne pove, kako sta z materjo zajca ukanila.

»Na strnišču?« vpraša srna; »na ravnem?«

»Na ravnem, da.«

»Čakaj, ne boš! Jaz sem hitrejša ko zajec, znam prav tako teči navkreber kakor z brega, česar zajec ne zmore, in ga posekam tudi na ravnem. Zato se moraš poizkusiti še z menoj in moraš mene prehiteti in upehati, če hočeš, da te priznam za najboljšega dirkača.«

»Hm,« pravi jež in ne reče prav nič drugega. Ali pred takim nasprotnikom, kakor je bila srna, mu kar zagomazi po koži in še dobro, da je drgetal pod bodicami, in srna ni mogla videti, kako ga je spreletelo.

»Pa kar takole se bova,« nadaljuje srna; »z brega dol se bova.«

»Hm,« se oglasi jež, ki mu je pač bilo tesno, zlasti še, ker ni tu matere ježevke, da bi si zopet kaj izmislila. Vseeno tega ne pokaže in prav junaško povzame: »Kedaj bi se pa?«

»Kar precej, če ti je prav.«

»Dobro, kar začniva!«

Srna nategne noge, potegne život in se slepo v največjem diru zaleti navzdol. Jež pa se zvije v klopko in se kotali z brega, misleč: »Kar bo, bo, in kakor bo, tako bo.«

Srna beži in beži, pa ne vidi orjaškega hrasta, ki stoji ob poti. Bum — trešči naravnost vanj, omahne in obleži. Ko se jež prikotali do hrasta, je že bilo po nji.

»Tako, tako,« reče jež. »Naglica ni prida, kakor pravijo polži. A zdaj, kar je, je. Srna je mrtva, moja čast je rešena, pa še srnje meso je moje, samo mesarja mi je treba, da mi jo razseka. Potem pa imam tudi mesa na pretek.«

V takih mislih se jež odpravi iskat mesarja. Baš pridrvi do njega zajec, ki je nekaj slišal o novi dirki, pa je prišel gledat, kaj in kako. Njemu pove jež, da išče mesarja.

»Ho, ho, mesarja,« se postavi zajec, »kar moje zobe poglej, pa takoj izprevidiš, da boljšega ne najdeš.«

Jež sam pa dobro ve, da zajčji zobje zaležejo komaj za zelje, ne pa za meso, zato se niti ne zmeni za zajčevo bahanje; pusti ga, kjer je, in gre iskat mesarja dalje.

Gredoč opazi lisico, ki je tudi čula o tekmi. No, z botro lisico si jež ni kaj na roko, odkar jo je sredi zime pognal iz lisičine. Zato krene naprej, lisica pa, ki ni vedela, za kaj gre, se odpravi po svojih opravih na drugo stran.

Tako sreča jež volka. »Ho, ta bo mesar, ta!« pomisli jež; »saj vemo vsi, kakšen je volčji zob.« Povabi ga torej s seboj, da bo za mesarja, in volk se vesel loti posla.

V hipu razčetrta srno, dvigne prvi kos in reče: »Ta bo za mojega očeta.« Dvigne drugi kos: »Ta bo za mojo mater.« Dvigne tretjega: »Ta bo za mojega strica,« in pri četrtem odloči: »Ta bo za mene samega.«

»A za mene?« se oglasi jež, ki mu je sicer volkova skrb za očeta in mater in še za strica res silno godila, ni pa si mogel razložiti, kako naj bi šlo vse to na njegov račun.

»Za tebe?« vpraša volk nedolžno, »i vendar tisto, kar ostane.«

To pa ježu le ne gre v caker, zato volku kratkoma pove, da ni in da ne bo zadovoljen z njegovo delitvijo. Da naj torej gresta k sodniku.

Volku se zdi njegova delitev kajpada povsem poštena, zato se nič ne brani in pravi: »Mar veš za sodnika?«

»Vem,« odvrne jež; v resnici pa je vedel le za skopec, ki so ga bili kmetje nastavili za volka.

K temu tedaj vodi volka, in ko dospeta tja, jež prav narahlo potrka na nastavljeno železo in kliče: »Gospod sodnik, vstanite!« Ko se nihče ne odzove, potrka še drugič in tretjič, pa vedno prav narahlo, rekoč volku: »Anti veš, da pri taki gospodi ne smeš delati ropota.«

Volku pa ta ponižnost ježeva ni bila nič kaj všeč, zato ga odrine in pravi: »Eh, kaj, tudi jaz znam streči taki gospodi; boš videl, kako hitro se oglasi ta tvoj sodnik.« Tresk — udari volk s taco po železu, ki se kar sproži in stisne volka v klešče. Volk zatuli, da ga takoj začuje najbližji kmet, zgrabi sekiro in hiti nad ujeto zver. Jež to vidi, pa se lepo umakne.

Kmet se loti volka, in ko ga prvič udari s sekiro po glavi, pravi jež: »Ta je za tvojega očeta.« Pri drugem udarcu: »Ta je za tvojo mater.« Pri tretjem: »Ta je za tvojega strica,« in pri četrtem, ko se volk zvali ubit po tleh: »Ta je za tebe samega.«

Tako je ostala ježu čast in slava in še srna povrh.

LOJZE POLJANEC:

Repa.

(Šaljiva ruska pravljica.)

Stari očka je vsadil v svojem vrtičku drobno repo. Ta repica je rastla v toplem solncu in obilnem dežju prav lepo. Izvrstno je uspevala. Poganjala je, da jo je bilo veselje gledati. Redila se je bolj in bolj, da so jo vsi občudovali, in nazadnje je postala večja in debelejša kakor vse druge rastline te vrste.

Ko je popolnoma dorastla in ko je prišel čas, da bi jo pojedli, jo je hotel stari očka izpuliti iz zemlje.

Šel je na vrt, prijel mesnate zelene liste in pričel vleči; toda na noben način — pot mu je že tekel z obraza — je ni mogel iz vleči.

Zato pokliče stari očka svojo ženo, babico. Prijela je svojega moža za suknjič, stari oče pa je prijel repo. In oba sta pričela vleči. Vlekla sta in vlekla, toda repe nista mogla izvleči.

Nato pokliče babica očeta. Ta prime babico, babica starega očeta, stari očka pa trdovratno repo. In vsi trije so pričeli vleči. Vlekli so in vlekli, toda repe niso mogli izpuliti.

Nato pokliče oče mamico. Ta prime očeta, oče babico, babica starega očeta, stari oče pa repo. In vsi štirje so pričeli vleči. Vlekli so in vlekli, toda repe niso mogli izvleči na dan.

